

OBSAH

Na úvod — 6

MIROSLAV HNÁT / HANUŠ — 8

JAROSLAV ČERMÁK — 40

JINDŘICH CINK — 76

JOSEF REJTHAR — 102

LUDVÍK ŠPIRK — 144

MILOŠ CETTL — 200

VLADIMÍR SMRČINA — 238

JAROSLAV NACHTMANN — 274

Ediční poznámka — 372

Poděkování — 372

Literatura — 374

Jmenný rejstřík — 375

Místní rejstřík — 385

Věcný rejstřík — 393

Seznam a zdroje fotografií — 409

NA ÚVOD

Český bestiář přináší příběhy několika mužů, kteří se účastnili zásadních historických zlomů naší moderní historie a kteří z našeho pohledu fatálně selhali. Všichni, i když různou měrou, se podíleli na provozu dvou totalitních režimů. Režimu instalovaného nacistickým Německem, jemuž dnes říkáme protektorát, a toho instalovaného komunistickým Sovětským svazem, kterému dnes říkáme komunismus. Podíleli se ze ziskuchtivosti, v ideologické zaslepenosti, z mladické nerozváženosti, z vrozené touhy po moci nebo když se domnívali, že dobře činí. V iluzi, že budují lepší svět, protože ten předchází, demokratický byl plný chyb a nespravedlnosti.

V knize najdete příběhy, jež by nepodloženy archivními dokumenty vypadaly jako vymyšlené pološileným scenáristou. Příběhy, jejichž aktéři se přizpůsobovali době tak usilovně, až zavinili, nebo přímo způsobili smrt jiných lidí. Příběhy, které jsou sice ukryty ve stínu velkých dějin, ale zároveň do nich zasahují, promítají je do běžného světa a ukazují nám poměrně nemilosrdně, jakými cestami se ubírá selhání. Selhání, kterého bychom se třeba dopustili také. Budto jako poslové lepšího příštího, nebo jako lidé obohacující se na neštěstí své vlasti, nebo jako lidé, kteří jen chtěli přežít temnou dobu.

Pro jednání aktérů této knihy lze jen těžko hledat jakoukoliv omluvu, ale je možné se snažit hanebné činy zasadit do kontextu doby, v níž se odehrávaly. Pro udavače Gestapa a Státní bezpečnosti, pro členy Vlajky během protektorátu, pro členy Komunistické strany Československa na přelomu čtyřicátých a padesátých let, pro aktivní účastníky vyhánění Němců, podvodníky, zrádce, antisemity a užitečné idioty máme zcela správně jen slova opovržlivá. Z některých příběhů této knihy ale plyne, že i udavači, zrádci, vyznavači fašismu, nacismu a komunismu mohli mít světlou chvíli, mohli mít rádi své blízké, mohli předtím, než se zapletli vlastní či cizí vinou do sítí totalit, žít úplně běžné životy, mohli být, jak se říkalo za první republiky, státně spolehliví. Dokonce mohli stát část svého života na správné straně. Pokusme si při čtení jednotlivých kapitol představit, jak bychom se s podobnou rodinnou výbavou, s podobnou životní zkušeností a s tlakem doby vyrovnali my sami. Nebudu hodnotit, který z příběhů je zavrženíhodnější, zda je horší zabíjet Němce, nebo udávat Čechy, nebudu hodnotit, jestli byl větší parchant Vladimír Smrčina, nebo Jaroslav Nachtmann. Nebudu ani soudit, zda byl zavrženíhodnější vášnivý fašista Jaroslav Čermák, nebo vášnivý komunistka Ludvík Špirk. Zpozorním však před každým, kdo se mi bude snažit namluvit, že podobně by nikdy neselhal. Selhat může každý, stejně tak jako si každý mohl v podmanivých historických kulisách myslet, že nacismus a komunismus je správná cesta a že on pomáhá budovat šťastné zítřky.

Jsem přesvědčený, že Hannah Arendtová měla pravdu. Zlo je naprosto banální, a na první pohled třeba i zábavné, občas dokonce komické a bi-

zarní. Zlo nemá hák místo ruky ani zjizvenou tvář, zlo je připraveno v každém z nás a čeká na naše selhání. Seznamte se s muži, kteří selhali, a přemýšlejte o tom proč. Čekají na vás konfident Gestapa i Státní bezpečnosti a retribuční vězeň Miroslav Hnát. Srbský, italský a francouzský legionář, člen Vlajky, organizátor pogromu, velitel Svatoplukových gard a retribuční vězeň Jaroslav Čermák. Pekařský dělník, redaktor levicového tisku, socialistický a posléze národněsocialistický básník a retribuční vězeň Jindřich Cink. Učitel, ředitel školy, člen Vlajky, Národní obce fašistické, vězeň Gestapa, spolupracovník Sicherheitsdienstu, antisemita, autor studijních veršovanék, uprchlík a úspěšný podnikatel Josef Rejthar. Profesionální voják, účastník protinacistického odboje, účastník divokého odsunu, komunist, básník, vězeň komunismu a velitel Lidových milicí Ludvík Špirk. Profesionální voják, podvodník, filmař, konfident Gestapa i Státní bezpečnosti a převaděč Miloš Cetl, Úředník Národní odborové ústředny zaměstnanecké, konfident Gestapa i Státní bezpečnosti, revoluční gardista, agent Vojenské kontrarozvědky, vězeň komunistického režimu a lidovec Vladimír Smrčina. Zubní technik, strážník, výkonný úředník Gestapa, konfident Státní bezpečnosti i KGB, vězeň Gulagu, falešný zubař a spokojený bavorský důchodce Jaroslav Nachtmann.

Příjemnou zábavu, která bude možná v mysli skřípat jako písek mezi zuby.

MIROSLAV HNÁT / HANUŠ

člen Vlajky

člen Kuratoria pro výchovu mládeže

referent Veřejné osvětové služby

konfident Gestapa

retribuční vězeň

konfident Státní bezpečnosti

vězeň

Miroslav Hnát se narodil 17. března 1921 úředníkovi odboru pro péči válečných poškozců Ministerstva sociální péče a bývalému italskému legionáři Františku Hnátovi a Boženě Hnátové, rozené Musilové, v Praze Michli, kde rodina v Libušině ulici 27 bydlela. Jménem Jan byl novorozenec pokřtěn 27. března kaplanem Josefem Šnajdrem.¹ Vychodil obecnou školu a čtyři třídy reálky. Reálku ale nedokončil, protože onemocněl tuberkulózou a rodina mu zajistila soukromé vyučování. Dne 27. března 1937 zemřel na tuberkulózu Hnátův otec František, bývalý italský legionář, a Hnátovým poručníkem se stal na základě rozhodnutí soudu majitel pohřebního ústavu a bývalý ruský legionář Václav Novák. Během roku 1937 strávil Miroslav Hnát jeden měsíc v tuberkulózním sanatoriu na Slovensku. Po návratu měl postupně několik soukromých učitelů, docházejících do jeho bydliště, které zajistil poručník Václav Novák. Podle Novákova poválečného vyjádření byla snaha Hnáta cokoliv naučit naprosto marná, ale může se jednat o smyšlenku.² Od března do června 1939 Miroslav Hnát opět studoval reálku a v roce 1940 i přes Novákovy pochybnosti o jeho intelektu odmaturoval.³

Dnešní stav domku na adrese U Michelského mlýna

- 1 NA, fond Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna – 1941–1950, sign. H 2800/6 kart. 3382, str. 11; srov. Matrika narozených 1921, Městská část Praha 1. Dnes se ulice jmenuje U Michelského mlýna, během Protektorátu Čechy a Morava se jmenovala Hilbertova.
- 2 AHMP, fond Malý dekret, sign. 36-402/3, Spis Miroslav Hanuš (Hnát) str. 9 a 52; srov. ABS, fond V, sign. V-19152-MV-15, str. 10.
- 3 ABS, fond TS_585936 MV 1_1 sign. TS-585936 MV str. 22; srov. AHMP, fond Malý dekret, sign. 36-402/3, Spis Miroslav Hanuš (Hnát) str. 3; srov. ABS, fond 325, sign. 325-95-8, str. 84.

**Miroslav Hnát na konci
první republiky**

Více než rok po nacistické okupaci a vzniku Protektorátu Čechy a Morava se stal Miroslav Hnát, který byl bez práce, členem a později funkcionářem ČNST – Vlajky a 22. července 1940 obdržel legitimaci s číslem 0406. V přihlášce uvedl, že hovoří plyně německy a částečně anglicky a francouzsky.⁴

Vlajka byla kromě Národní obce fašistické bezpochyby nejdéle působícím a nejpočetnějším národoveckým, od podzimu 1938 výrazně pronacistickým a antisemitským uskupením. K založení hnutí došlo již v roce 1930, původně se jednalo o politický klub studentů, zaměřený ostře nacionalisticky, extrémně pravicově a antisemitsky. V samých začátcích hnutí přispívali do periodika *Vlajka* například básník a spisovatel Viktor Dyk nebo fyziolog, politik a dvojnásobný rektor Univerzity Karlovy František Mareš. Hnutí od samého počátku striktně odmítalo komunismus, marxismus a prosazovalo myšlenku korporativního státu podle italského vzoru. Vypjaté národovectví vedlo některé členy Vlajky i k obhajobě pravosti Rukopisů královédvorského a zelenohorského. V roce 1934 se vlajkařští

⁴ AHMP, fond Malý dekret, sign. 36-402/3, Spis Miroslav Hanuš (Hnát) str. 14; srov. ABS, fond 2M sig. 2M 12776, str. 33; srov. ABS, fond 325, sign. 325-104-1, str. 1.

Agitační materiály Vlajky

studenti a další příznivci zásadně podíleli na pouličních bitkách a nepokojích, spojených se sporem o univerzitní insignie. V první polovině třicátých let Vlajka ostře vystupovala proti přistěhovalcům a politickým uprchlíkům z nacistického Německa, stejně tak vystupovala proti levicové umělecké avantgardě, kterou pro Vlajku symbolizovalo především Osvobozené divadlo. Do činnosti Vlajky se také v polovině třicátých let zapojil pozdější kolaborant Jan Rys-Rozsévač, jenž začal na konci třicátých let Vlajku s podobnými radikály pomalu ovládat. Ve stejné době Vlajka otevřeně podporovala frankistické vzbouřence ve Španělsku. V listopadu 1938 byla Vlajka zakázána, ale zákaz většinu členů radikalizoval. Po nacistické okupaci se z Vlajky stal doslova rezervoár konfidentů pro nacistické tajné služby Gestapo a Sicherheitsdienst. Po bouřlivém vývoji a personálním přelévání a hašteření ve fašistických kruzích se Vlajka začala označovat jako Český národně socialistický tábor – Vlajka, tedy ČNST – Vlajka. Vzhledem k radikalismu Vlajky, který

Jan
Rys-Rozsévač

útočil i na protektorátní vládu a politiky včetně Emanuela Moravce, byla činnost Vlajky protektorátními úřady tlumena, až hnutí v roce 1943 prakticky zaniklo. Čelní představitelé Vlajky Jan Rys-Rozsévač a Josef Burda strávili zbytek nacistické okupace jako takzvaní čestní vězni v koncentračním táboře Dachau.

Na Hnátově vstupu do Vlajky měl zřejmě zásadní podíl jeho strýc Josef Musil, který byl ještě během první republiky horlivým komunistou a po válce se do KSČ kajícíně vrátil.⁵ Hnát byl pravidelným účastníkem schůzí tohoto fašistického subjektu a prodával na nich fašistickou literaturu a periodika.⁶ V roce 1940 se stal i oficiálním distributorem periodika *Vlajka* a podle jeho vlastního poválečného životopisu do ČNST – Vlajky vstoupil i jeho poručník Václav Novák.⁷ Během okupace pracoval od roku 1941 jako zámečnický v továrně Letov na pražském Výstavišti, toto místo mu zprostředkoval jeho místní vedoucí ČNST – Vlajky, ale Hnát zde vydržel pouze několik týdnů.⁸ Od roku 1942 byl zaměstnaný jako úředník pražského Úřadu práce.⁹ Na tomto úřednickém místě se údajně choval velmi protičesky a v kanceláři měl pověšen jednak portrét Adolfa Hitlera, jednak upozornění, že zde se zdraví vztyčenou pravicí.¹⁰ Oba tyto nacistické atributy ale mohly být standardním vybavením kanceláří a nemusely nutně souviset s Hnátovou horlivou kolaborací. Podle dokumentu Státní bezpečnosti z roku 1957 pracoval už jako úředník Úřadu práce pro příslušníka Gestapa Jaroslava Nachtmanna, především pomáhal vystavováním dokumentů legalizovat konfidenty Gestapa.¹¹

Během okupace se seznámil a sprátelil s kolaborantem a antisemitou Aloisem Křížem, pro něhož údajně napsal jeden z pověstných rozhlasových skečů a kterého považoval za svůj idol.¹²

5 ABS, fond 325, sign. 325-107-5, str. 62; srov. ABS, fond V, sign. V-19152-MV-15, str. 9 a 11.

6 AHMP, fond Malý dekret, sign. 36-402/3, Spis Miroslav Hanuš (Hnát), str. 1.

7 NA, fond Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna – 1941–1950, sign. H 2800/6 kart. 3382, str. 10; srov. ABS, fond V, sign. V-19152-MV-15, str. 10.

8 AHMP, fond Malý dekret, sign. 36-402/3, Spis Miroslav Hanuš (Hnát), str. 53.

9 ABS, fond TS_585936 MV 1, 1 sign. TS-585936 MV, str. 22.

10 AHMP, fond Malý dekret, sign. 36-402/3, Spis Miroslav Hanuš (Hnát) str. 1.

11 ABS, fond TS_585936 MV 1_1 sign. TS-585936 MV, str. 22.

12 AHMP, fond Malý dekret, sign. 36-402/3, Spis Miroslav Hanuš (Hnát) str. 1; srov. ABS, fond V, sign. V-19152-MV-13, str. 4.